

In Memoriam Nederlandse jezuiten 2004 – 2005

[Piet HELDENS](#), [Werner SORMANI](#), [Louis KUYLAARS](#), [Ad MERX](#), [Joost DROST](#), [Theo GIELES](#),
[Harrie STOLK](#), [Loed LOOSEN](#)

Piet Heldens

* 29 maart 1930 + 26 januari 2005

Het plotseling overlijden van Piet Heldens mag gezien worden als een zegen. Na zijn opleiding in de theologie, die zijn geloven intens bij de tijd had gebracht en verdiept, en na jaren als leraar en groepsleider op het internaat van de Breul in Zeist, was hij ongeveer 30 jaar verbonden met de Exodus-groep 'de Hooghe Berkt' in Thorn en Bergeijk. Daar mocht hij zich zó laven aan een geestelijk omgaan met de H.Schrift dat de Exodus' Godsnaam *Ik ben er voor jou* een dragende kracht werd. Aan dat omgaan met de Bijbel heeft hij naderhand ook anderen laten delen via Internet. We mogen Piet's roeping en diepere levensverlangen misschien karakteriseren met de woorden *Ik wil er zijn voor jou*. Vaak werd hij als zodanig ervaren: een onderzoekende persoon, een stille aandachtige en beminnelijke man, literair en intellectueel begaafd, een verhalenverteller in dierbare contacten met kinderen, zelf en samen met anderen genietend en geïnspireerd door Gods Woord. Dat alles heeft nooit een definitief tegenwicht kunnen vormen tegen de angsten, die raakten aan de wortels van zijn bestaan, tegen de teleurstellingen en de sterke gevoeligheden voor wat donker en droevig is in onze wereld. Heel vaak werd hij teruggeworpen op zichzelf en voelde hij zich opgesloten, hetgeen zich uitte in heftige emotionele explosies. Dan overheerste de koude in dit leven en kon hij noch zelf warmte geven noch ontvangen. Het leven 'haperde' om de zoveel tijd. Dat waren dan ook de momenten waarop velen om hem heen, elkaar afwisselend, aan zijn eigen levensdevies vorm gaven: *Ik wil er zijn voor jou*. Die lieve mensen hebben hem gedragen door het leven heen. En dat heeft, zo mogen we bedenken, ertoe bijgedragen, dat de Godsnaam uit Exodus *Ik ben er voor jou* zijn deel was tot op de laatste minuut van zijn leven. Het lint van het Bonhoeffer-brevier lag op 25 januari 2005 bij de tekst:

*Ik ben bang, maar bij U vind ik hulp,
ik ben onrustig, maar bij U vind ik vrede.*

Werner Sormani

* 25 augustus 1925 + 02 september 2005

Ofschoon aan Werner Sormani tijdens zijn leven als Jezuiet belangrijke verantwoordelijke taken werden toevertrouwd, zoeken wij bij hem tevergeefs naar een manager of 'n experimenterende onderzoeker. Hij had die kundigheden best hebben kunnen gebruiken: bij zijn schoolleiderschap op het kleine gymnasium van de Breul in Zeist, en daarna bij het woelige proces waarin hij terecht kwam, toen die school moest uitgroeien tot een scholengemeenschap. En ook bij zijn rectoraat van de Krijtberg in Amsterdam. Maar zó was hij niet gebakken. Hij voelde zich meer thuis als vice-superior in het nieuwe Breulse patershuis. Maar het liefst leefde hij in overzienbare dimensies van de dagelijkse dag en van de groep medebroeders, waarbinnen hij gewoon een van hen kon zijn. Dag in dag uit leraar

klassieken zijn, 27 jaar lang. Een lastige pater in zijn wagentje naar de eetzaal brengen. Misdiens-pater zijn, bibliothecaris, operarius. De misviering gaan doen bij de zusters in Driebergen. Zijn roeping als volgeling van de Heer heeft hij voornamelijk gevonden in tussenmenselijke relaties en in hulpvaardigheid. Daarbij probeerde hij zaken overtuigd en rechtvaardig in de goede richting te leiden, en mensen fijnzinnig en met humor bij elkaar te houden. In grote gelijkmoedigheid kon hij overgaan van de ene functie naar de andere. Zo was zijn aard van zijn jeugd af aan. Hij werd een te vertrouwen raadgever en medebroeder van kwaliteit met een onafhankelijk oordeel. Een rustige man die hield van zijn privacy, maar ook van anderen kon genieten. Vele plezierige reizen, die hij met collega's en leerlingen maakte naar het klassieke Italië waren daarvan het meest eclatante bewijs. Toen zijn vitale krachten het begaven liet ook dat genieten na. Geroepen als de mens die hij was, heeft hij zijn leven voltooid in eenvoudige dienstbaarheid. Men zei over hem: 'Sor is overal goed voor! *Zalig deze zachtmoedige man, hij zal het land bezitten.*

Louis Kuylaars

* 04 december 1918 + 03 september 2005

Liet gedurende de laatste jaren bij Louis Kuylaars de hem typerende alertheid sterk na, gedurende de rest van zijn leven heeft deze kracht hem tot vele opbouwende activiteiten aangezet. Met name sinds de 60er jaren in de Provincie van Indonesië. De rode lijn door zijn leven lijkt te vinden in de titel van zijn proefschrift: *Het verband tussen werk en leven van de industriële loonarbeider als object van sociale ondernemingspolitiek* (1951). Dit onderwerp had zeker banden met de katholieke sociale leer. Maar ook, zo valt te vermoeden, met zijn eigen achtergrond en afkomst uit een middenklasse gezin met 6 broers en 4 zussen in Breda. In die titel wordt een band gelegd tussen economie, sociologie en management, de vakken waarin hij zich later verder bekwaamde. Einde 50er jaren zag de orde het belang daarvan in voor de beginnende opbouw van Indonesië. En ook voor een sociale bijdrage van de Kerk aan deze nieuwe samenleving. Reeds eerder werd daar op het gebied van onderwijs door pater Hein Loeff s.j. in Yogyakarta de lerarenopleiding Sanata Dharma opgericht. Louis droeg bij aan een verhoging van het wetenschappelijk niveau ervan, en aan het stichten van een sociaal-economische afdeling. Hij was er 7 jaar rector. Al vroeg richtte hij een Katholiek Documentatie Bureau op. Later werd dat gevolgd door het tot stand brengen van een Hogeschool voor Opleiding in Management, aangevuld met een Consultatiedienst voor kerkelijk Management. In de 80er jaren was hij gedurende 7 jaren als secretaris verbonden aan het Overkoepelingsorgaan van Katholieke Universiteiten in Indonesië, gevestigd in Jakarta. Tussen alle activiteiten door reisde hij zeer regelmatig over de wereld om financiële steun te vinden voor al deze projecten. Toen hij midden 70 was bracht zijn alertheid hem nog op de gedachte om, op voorbeeld van het Katholiek Pedagogisch Centrum in Nederland, ook in het onderwijs van Indonesië projecten te starten met aandacht voor educatie in waarden. De uitvoering is er niet meer van gekomen. Louis is zeer alert geweest. Dat leidde hem tot vele activiteiten. Maar geïncultureerd raken in Indonesië is hem eigenlijk niet gelukt. Dat maakte hem op den duur eenzaam. En voor de invloed, welke modernisering had op zijn eigen geestelijke achtergrond, nam hij evenmin nauwelijks tijd en rust. Zo bleven bij hem op oudere leeftijd veel vragen hangen omtrent kwesties van geloof en leven. Ook omtrent zijn eigen leven. *Door goede machten trouw en stil omgeven* (Dietrich Bonhoeffer) is Louis heengegaan.

Ad Merx

* 01 april 1920 + 07 september 2005

In de overlijdensadvertentie van het Mendelcollege te Haarlem mochten we lezen: *Met eerbied en dankbaarheid gedenken wij Pater Ad Merx s.j. ... Zijn zorgvuldig gekozen woorden en zijn begeesterende voordracht maakten zijn lessen tot toonbeelden van taalkunst. Hoffelijk en zorgzaam hielp hij de leerlingen in de bibliotheek. Hij was een karaktervol mens met een groot Godsgeloof. We zijn geroerd door zijn overlijden.* Deze geest van respect en eerbied moge ook de volgende woorden kleuren. Na een studie Rechten aan de Nijmeegse Katholieke Universiteit trad hij in 1941 in de Orde. Hij werd temidden van ons een heel aparte mens! Een priester, heel diep en vol eerbied verbonden met de Vader en zijn Zoon Jezus Christus in de Eucharistie. Tegenover leerlingen noemde hij dat: *Getrouwd zijn met de Heer*. Over deze beleefde intimiteit wilde hij verder niet communiceren. Tot dat intieme privé-geheim van zijn leven liet hij eigenlijk niemand toe, net zo min als tot zijn privé-leefruimte, waar heel zijn persoonlijk leven zich in afgeslotenheid afspeelde. Ondanks zijn gedegen vakkennis van het Nederlands, een brede en algemene ontwikkeling, en zijn gaven om in Nijmegen, Amsterdam en Haarlem met de expressie en kwaliteit van zijn leraarschap de leerlingen te boeien, hing er toch een atmosfeer van afstandelijkheid om hem heen, waardoor mensen bang van hem waren. In zijn voorkomen was hij voor hen 'een statige man, waarvan je denkt: die weet hoe het zit'. Zijn functioneren als rector gymnasii op het Ignatiuscollege tijdens de roerige 60er jaren is jammer genoeg uitgelopen op een hoogoplopend intern conflict. Dat heeft hem ten diepste geraakt in zijn meest persoonlijke overtuigingen. Wonend in, en diensten verlenend aan de Krijtberg, beoefende hij verder tot aan zijn pensioen het leraarschap Nederlands op het Mendelcollege te Haarlem. Daarna liet hij daar als vrijwilliger bibliothecaris nog vele jaren leerlingen delen in zijn gedegen kennis en goede raadgevingen. Hoe dan ook is het tragisch, dat hijzelf de ervaring moest opdoen, dat er, zoals hij zelf formuleerde, *geen zending meer voor hem was binnen de Orde*. We mogen ons troosten met de waarneming, dat zijn diepste overtuiging ongeschonden bleef wanneer Ad Merx aan het einde van elke preek verwees naar de innige vereniging met Christus in de Eucharistie. *Niemand kan bij Mij komen tenzij de Vader hem bij Mij brengt* (Jo 6, 44).

Uit de Indonesische provincie

Joost Drost

* 01 augustus 1925 + 19 februari 2005

Met het sterven van Joost Drost heeft de 'missie van Indonesië' een markante figuur verloren. Zijn apostolische werkzaamheid als vakman in wis- en natuurkunde, opgeleid in Bandung, concentreerde zich vooral op onderwijs en opvoeding. In een eerste periode gaf hij als rector een belangrijke bijdrage aan de uitbouw van de Lerarenopleiding Sanata Dharma (*Leer der waarheid*) in Yogyakarta, welke zich later tot Universiteit heeft uitgebreid. Daarna werd hij directeur van het Canisiuscollege te Jakarta. Daar werd zijn diepste verlangen vervuld zich volledig te mogen wijden aan de jeugd van de middelbare school. In een derde periode werd hem de stichting toevertrouwd van een klein-seminarie voor het aartsbisdom Jakarta met een SMA-school daaraan verbonden. Bij dat alles kreeg hij gaandeweg steeds meer aandacht voor de curriculum-eisen in de vakken binnen de scholen, en voor het niveau

van de eisen, te stellen aan de leerlingen bij de toelating. Daarbij raakte hij meer en meer betrokken in het spanningsveld, dat er bestond tussen de wensen van ouders en het beleid van de school als instituut. Hierbij kwamen essentiële facetten aan de orde van sociale gerechtigheid. Met de posities die hij in het veld van het onderwijs innam, welke hij tot uitdrukking bracht in graag gelezen artikelen o.a. in het dagblad KOMPAS, kreeg hij nationale bekendheid. Naar het oordeel van velen was hij zeer bedreven in de Indonesische taal. Tot in regeringskringen en het parlement werd hij een vaak geraadpleegde adviseur. Dat was zijn bijdrage als burger aan dit 'nieuwe land'. Joost stond in het uitwisselen van argumenten altijd open voor positieve bijdragen van anderen. Maar binnen de Jezuietengemeenschap liet hij zich vaak op de kast jagen. Er ging blijkbaar toch een kwetsbaar persoon in hem schuil. *Het licht van Joost heeft mogen stralen voor het oog van de mensen opdat zij zijn goede werken mochten zien en de Vader in de hemel verheerlijken (Mt. 5, 14-16).*

Theo Gieles

* 07 juli 1932 + 20 maart 2005

Al vrij jong wilde Theo Gieles zijn leven in dienst stellen van de Heer. Als gymnasiast verdiepte dat verlangen zich bij zijn inzet voor sociaal werk rond de Jezuitenkerk aan het Westeinde in Den Haag. 'Leven geven aan mensen' vormt de rode draad door zijn apostolisch leven. Herhaaldelijk werd die rode draad naar zijn gevoelens hardhandig onderbroken. Ook na het noviciaat was zijn uitzending naar Indonesië 'toevallig door omstandigheden'. Maar de geestelijke ervaring, aan het einde van het noviciaat, werkelijk ten diepste door de Heer geroepen te zijn, is krachtig en sterk genoeg gebleken om onvervulde verlangens, naast niet verwachte taakstellingen binnen het apostolaat van de provincie, op een creatieve wijze te verwerken. Zijn leven heeft rijkelijk vrucht gedragen dankzij een haast onuitputtelijke energie en aan mensen toegewijde inzet. Deskundig en degelijk in zijn vakgebied economie aan de lerarenopleiding en universiteit Sanata Dharma in Yogyakarta, betrokken op zijn studenten in pastoraat, in bezinningsconferenties en cursussen voor verloofden en jong-gehuwden, en als raadgever van velen. Met een open, bescheiden, luisterend hart in 'n druk bezochte spreekkamer heeft Theo nagenoeg tot het einde heel enthousiast vorm mogen geven aan waartoe hij zich in de concrete omstandigheden geroepen wist: leven geven aan, liefst jonge, mensen met het oog op hun uitgroei naar een zinvol en spiritueel menselijk bestaan. *Opnieuw geboren en getogen, heeft de Heer hem een levend hart gegeven, en nieuwe ogen!*

Harrie Stolk

* 26 augustus 1928 + 13 oktober 2005

De vele honderden aanwezig bij de uitvaart van Harrie Stolk kijken met veel dankbaarheid en waardering terug op de contacten met hem. Zij mochten in hem een open en aandachtsvolle Jezuiet ontmoeten, die zich door en door heeft mogen geven aan zijn taak als 'missionaris'. Daartoe werd hij totaal onverwacht geroepen op het einde van het noviciaat. Aan 'naar de missie gaan' had hij als enig kind thuis nooit gedacht bij zijn intrede in de Orde. In eerste instantie reageerde hij dan ook kritisch, zoals hij dat in vergelijkbare gevallen later eveneens zou doen. Maar eenmaal 'de goede Geest' in zoiets ontwarend, kon hij zich met hart en ziel aan zulke plotselinge veranderingen overgeven. Die overgave gold Gods wil en de mensen met wie hij in contact kwam. Hij was dan bereid persoonlijk ongemak te incasseren, net

zoals zijn ouders dat deden toen hij begin 1949 vanuit Nederland vertrok. Gedurende de ruim 50 jaar die volgden werd hem vaak gevraagd nieuwe en belangrijke opdrachten te volbrengen, o.a. om overste te zijn in ons theologie-studiehuis in Yogyakarta en daarna in de communautiteit van de universiteit Sanata Dharma aldaar. Gestoeld op geloof en optimisme kon hij deze oppakken en tot uitvoering brengen met voldoening en naar tevredenheid, met wijsheid en respect voor jezuiten en medewerkers, met inspiratie en kritische bemoediging voor scholastieken en studenten. In de diepte waren zijn apostolische inspanningen gebaseerd op de Geestelijke Oefeningen van Ignatius. Die benadering van mens tot mens om de ander met God in contact te brengen heeft zijn geestelijke houding sterk bepaald. Gedurende een lange periode van 39 jaar was hij, al dan niet inwonend, verbonden met het instituut Realino in Yogyakarta. Dit instituut gaf in verschillende vormen ondersteuning aan studenten van diverse universiteiten. Langs deze wegen kon hij die houding van de Geestelijke Oefeningen temidden van jong-volwassenen doorzetten. Bij de sluiting toonde een drukbezette reünie hoe gewaardeerde contacten met oud-studenten verspreid lagen over het gehele land. Iets vergelijkbaars mocht hij de laatste 10 jaar van zijn werkzaam leven ervaren als geestelijk leidsman op de Filosofie in Jakarta, als Minister samenlevend met een groep scholastieken in een unit. Tussen dat alles door was hij een met goed verstand 'self-made' professor en docent in de liturgie. Hij diende vele jaren als secretaris de bisschoppelijke commissie voor liturgie. Zijn vol enthousiasme eigen voorgaan in vieringen en Eucharistie maakte vaak diepe indruk op Javaanse gelovigen. De ontwikkelingen van de jonge Indonesische SJ-provincie volgde hij met een positief-critische blik. En dat mocht hij, want met zijn 'eeuwige, kromme pijp' hoorde hij er helemaal bij! Terugkijkend op zijn leven verklaarde hij: *Ik kan alleen maar zeggen: als de Sociëteit van Jezus, de orde, iets voor je verzint, dan komt er best iets goeds uit. Het is soms niet leuk; wel altijd de moeite waard ... !*

Loed Loosen

1931 – 2005

Met Loed Loosen is een door velen zeer gewaardeerde medebroeder 'te vroeg' heengegaan. Tredend in de voetstappen van medebroeders werd hij 'apostel in het Groningse', en gaf hij als leraar Nederlands op het Maartenscollege, als pastor in het ziekenhuis en in de volwassenencatechese met élan ondersteuning aan de katholieke gemeenschap in de stad en de ommelanden. Daartussendoor was hij 10 jaar superior van 'Om Vuur' in Deventer, en bij elke Provinciale Congregatie gekozen lid. Op Canisius gymnasium α traden zijn duidelijke intellectuele en literaire begaafdheden reeds naar voren, en zijn soliditeit om toeleg en kwaliteit te verbinden met alles wat hij deed. Geheel in overeenstemming met het Pedagogisch Model van de Orde toonde hij in lessen literatuur, en in zijn dissertatie over Hymnen en gezangen van Lodewijk Makeblijde S.J. onder begeleiding van Anton van Dunkerken, zijn vermogen om 'binnen' te gaan in wat schrijvers en dichters aan lezers te bieden hebben: *Lezen om te leren Leven!* Maar deze promotor en de in Bijbelkunde begenadigde Han Renckens s.j. hebben Loed ook helpen beseffen dat *Leven nodig is om te Lezen!* Al omgaande met het leven, dat beroep op ons doet, omgaan met het Geheim ervan. Zo heeft zich, soms moeizaam, in hem een innerlijke omvorming voltrokken. Van *leraar* naar *leerling!* Velen hebben later deel mogen krijgen aan zijn

'beleefde en doorleefde' Bijbelse spiritualiteit. Daarmee bezig te zijn gaf hem veel vreugde. Hij nam de tijd van binnen uit een nieuwe geloofstaal te zoeken voor onze tijd. De diepe innerlijke verbondenheid tussen Nieuwe en Oude Testament werd voor deze literair gevoelige mens een dierbaar gegeven. Maar meer nog getuigt zijn voltooide leven van het 'Derde Testament'. In zijn eigen bestaan heeft hij het Bijbelverhaal verder geschreven, eerbiedig, verwonderd, luisterend en met aandacht. Hij gunde zich de ruimte voor stilte en bezinning. *Geen uitkomst wil ik dan door uw genade* (A.Roland Holst).